

Ysgol Mynydd Bychan

Polisi Gwrth-fwlio

1 Cyflwyniad

1.1 Mae sawl diffiniad o'r hyn yw bwlio. Ond mae tri pheth yn gyffredin:

- mae'n ymwneud ag ymddygiad sy'n fwriadol niweidiol;
- mae'n digwydd yn gyson dros gyfnod o amser;
- mae'n anodd i'r rhai sy'n cael eu bwlio i amddiffyn eu hunain.

1.2 Mae bwlio'n gallu digwydd mewn gwahanol ffyrdd:

- Corfforol – pan fydd person yn cael ei daro, ei gicio neu pan fydd ei eiddo yn cael ei ddwyn neu ei niweidio.
- Llafar – pan fydd galw enwau yn digwydd, neu pan fydd sylwadau hiliol, rhywiaethol neu sarhaus yn cael eu gwneud.
- Anuniongyrchol – pan fydd straeon yn cael eu lledu, neu pan fydd unigolyn yn cael ei eithrio o unrhyw grŵp cymdeithasol
- Negeseuon testun/e-bost

Mae aflonyddiad hiliol neu rhywiol yn ffurf ar fwlio. Maent yn cynnwys yr un elfennau, ond wedi eu hanelu yn erbyn unigolion am eu bod yn perthyn i grŵp neu rhyw arbennig.

Mae angen delio â bwlio oherwydd hil yng nghyd-destun polisi gwrth-hiliaeth yr ysgol (gweler Deddf Diwygio Perthynas Hiliol a *Guidelines and Procedures for dealing with and reporting racist incidents in schools*).

1.3 Mae bechgyn a merched yn gallu cymryd rhan mewn bwlio. Ond, mae'r mwyafrif o achosion sy'n cael eu cofnodi yn ymwneud â bechgyn unigol neu grŵp o fechgyn. Pan fydd merched yn cymryd rhan mewn bwlio, byddant fel arfer yn gwneud hynny mewn grŵp, ac mae'n aml yn digwydd yn anuniongyrchol. Mae'n anoddach i athrawon sylwi ar hyn.

1.4 Gall unrhyw blentyn ddioddef o fwlio, ond mae rhai ffactorau yn peri bod y peth yn fwy tebygol o ddigwydd:

- diffyg ffrindiau;
- swildod;
- dod o gefndir teuluol gor-amddiffynnol;
- dod o grŵp ethnig neu hil gwahanol;
- yn wahanol i'r mwyafrif o bobl mewn rhyw ffordd amlwg;
- Anghenion Dysgu Ychwanegol;

- cymeriad cythruddol – hynny yw plentyn sy'n ymddwyn mewn ffordd anaddas gydag eraill, yn tarfu ar gemau, neu'n boendod.

Nid yw'r ffactorau uchod yn esgusodi'r bwlio.

- 1.5 Mewn ysgolion cynradd mae tua tri chwarter y bwlio yn digwydd ar yr iard chwarae. Rydyn ni'n sylweddoli bod bwlio yn gallu digwydd ar y siwrne i'r ysgol ac o'r ysgol yn ogystal ag ar dir yr ysgol.**
- 1.6 O ran hanfod mae bwlio yn digwydd dan yr wyneb, allan o olwg a chlyw yr athrawon a'r staff cynorthwyol. Efallai mai'r elfen bwysicaf mewn adnabod bwlio yw creu diwylliant gadarnhaol yn yr ysgol, lle na fydd bwlio yn cael ei ddiodef, a phan fydd plant yn ystyried bod tynnu sylw athrawon at ddigwyddiad o fwlio yn beth cadarnhaol a gwerthfawr.**

Dylai athrawon, serch hynny, fod yn ymwybodol o rai arwyddion o fwlio, er mwyn iddynt fynd i waelod y mater:

- amharodrwydd i fynychu'r ysgol;
- dirywiad sylweddol mewn perfformiad plentyn;
- amharodrwydd i fynd allan i chwarae;
- amharodrwydd i adael yr ysgol, i gerdded adref gyda disgyblion eraill, neu i ddefnyddio'r bws ysgol;
- esgusodion annhebygol dros eiddo wedi torri;
- plant sy'n cael eu hynysu ar yr iard, amser cinio neu yn ystod gemau;
- plant sy'n ymddwyn mewn ffordd ynysig, mewnblyg;
- plant sy'n ymddwyn yn wrth-gymdeithasol tuag at eraill.

1.7 Seibr-fwlio

Seibr-fwlio yw pan gaiff plentyn ei bryfocio, bygwth, aflonyddu neu fychanu gan blentyn arall trwy dechnolegau digidol neu ffonau symudol.

Mae seibr-fwlio yn bryder cynyddol ymysg pobl ifanc ac mae'n bwysig bod rheini yn gallu siarad gyda'u plant am aros yn ddiogel wrth bori'r we a defnyddio ffonau symudol yn gyfrifol.

Rydyn ni yn Ysgol Mynydd Bychan yn trafod hyn yn ein gwersi ABCh, TGCh ac yn gwahodd yr heddwraig gymunedol i siarad â'r disgyblion.

2 Nod ac amcanion

- 2.1 Nid yw bwlio yn dderbyniol. Mae'n niweidio plant unigol. Felly rydyn ni'n gwneud popeth o fewn ein gallu i'w atal. Rydyn ni'n ceisio creu ethos lle na fydd bwlio yn cael ei dderbyn. Rhaid dod â'r peth i sylw person mewn awdurdod, a rhaid delio â'r peth yn syth. Er mwyn delio â bwlio rhaid cael cydweithrediad holl aelodau cymuned yr ysgol, yn cynnwys disgyblion, rhieni, staff cynorthwyol, gwarcheidwaid awr-ginio ac athrawon.**
- 2.2 Rydyn ni fel ysgol yn hybu'r agweddau a'r gwerthoedd cadarnhaol, sef gofal at eraill, sensitifrwydd i deimladau eraill, parchu eraill a pharchu'r hunan (yn unol â'r fframwaith ABCh Cymru).**
- 2.3 Rydyn ni'n ceisio creu awyrgylch ddiogel, er mwyn i'r plant ddysgu heb ofn na gofid. Yn yr ystafell ddosbarth byddwn yn creu strategaethau i gadarnhau ymddygiad cadarnhaol, er enghraifft, gweithio mewn paru a grwpiau bychain.**
- 2.4 Yn yr ysgol rydyn ni'n manteisio ar yr amser ar y carped, Amser Ni, gwasanaethau neu amser addas yn yr ystafell ddosbarth i sôn am faterion fel bwlio. Rydyn ni'n anelu at greu ymwybyddiaeth o gydymdeimlad a pharch. Dathlwn Wythnos Gwrth-Fwlio fel ysgol.**
- 2.5 Bydd y polisi hwn yn sicrhau bod cysondeb yn y ffordd y mae'r ysgol yn delio â digwyddiadau o fwlio.**
- 2.6 Rydyn ni'n bwriadu sicrhau bod pawb sy'n rhan o'r ysgol yn ymwybodol ein bod yn gwrthwynebu bwlio, ac rydyn ni'n egluro bod cyfrifoldeb ar bawb i'n cynorthwyo i ddileu bwlio.**

3 Rôl y llywodraethwyr

- 3.1 Mae'r corff llywodraethol yn cefnogi'r pennaeth ym mhob ymdrech i ddileu bwlio o'n hysgol. Mae'r polisi hwn yn datgan yn glir nad yw'r corff llywodraethol yn caniatáu i fwlio ddigwydd yn yr ysgol. Bydd rhaid delio yn ddifrifol ag unrhyw achos o fwlio.**
- 3.2 Mae'r corff llywodraethol yn monitara'r achosion o fwlio sy'n digwydd yn yr ysgol, ac yn adolygu'r polisi yn gyson. Mae'r corff llywodraethol yn gofyn i'r pennaeth i gadw cofnod cywir o'r holl achosion o fwlio ac i'w hysbysu yn ôl y gofyn ynglŷn ag effeithiolrwydd y strategaethau gwrth-fwlio.**
- 3.3 Os bydd rhiant yn gofyn i'r corff llywodraethol i ymchwilio i achos o fwlio, yna bydd yn gwneud hynny o fewn deg diwrnod. Ym mhob**

achos, bydd y corff llywodraethol yn hysbysu'r pennaeth ac yn gofyn iddi/iddo ymchwilio i'r achos ac adrodd yn ôl i gynrychiolydd o'r corff.

4 Rôl y pennaeth

- 4.1 Cyfrifoldeb y pennaeth yw sicrhau bod y polisi gwrth-fwlio yn cael ei weithredu a sicrhau bod yr holl staff yn ymwybodol o bolisi'r ysgol ac yn gwybod sut mae delio â bwlio. Mae'r pennaeth yn adrodd yn ôl i'r corff llywodraethol ynglŷn ag effeithiolrwydd y polisi yn ôl y gofyn.**
- 4.2 Mae'r pennaeth yn sicrhau bod yr holl ddisgyblion yn gwybod bod bwlio yn anghywir ac yn annerbyniol yn yr ysgol hon. Mae'r pennaeth yn dod â hyn i sylw'r plant ar adegau addas. Er enghraifft, os bydd achos o fwlio yn digwydd, efallai y bydd y pennaeth yn defnyddio amser gwasanaeth i drafod paham bod bwlio yn anghywir, ac i esbonio paham bod angen cosbi'r peth.**
- 4.3 Mae'r pennaeth yn sicrhau bod y staff wedi eu hyfforddi'n ddigonol er mwyn delio ag achosion o fwlio.**
- 4.4 Mae'r pennaeth yn gosod ethos yr ysgol, yn annog cyd-ddibyniaeth, yn canmol llwyddiant, ac yn gwneud bwlio yn llai tebygol o ddigwydd. Pan fydd plant yn teimlo eu bod yn bwysig, ac yn perthyn i ysgol gyfeillgar a chroesawgar, byddant yn llai tebygol o fabwysiadu ymddygiad annerbyniol.**

5 Rôl yr athrawon

- 5.1 Mae'r athrawon yn ein hysgol yn ystyried bod pob math o fwlio yn ddifrifol, a byddant yn ymyrryd er mwyn osgoi achosion o fwlio. Maent yn cadw cofnod eu hunain o ddigwyddiadau sy'n digwydd yn yr ystafell ddosbarth, neu ddigwyddiadau eraill y maent yn ymwybodol ohonynt yn eu ffeiliau cofnodion personol.**
- 5.2 Os bydd athrawon yn dyst i weithred o fwlio, byddant yn gwneud popeth sydd o fewn eu gallu i gynorthwyo'r plentyn sy'n dioddef. Os yw'r bwlio yn digwydd dros gyfnod o amser, yna bydd yr athrawon yn cael gair gyda'r pennaeth, a bydd y pennaeth yn hysbysu'r rhieni.**
- 5.3 Rydyn ni'n cadw llyfr cofnod gwrth-fwlio yn ystafell y Pennaeth. Rydyn ni'n cofnodi pob achos o fwlio sy'n digwydd yn tu allan i amser gwersi, wrth ymyl yr ysgol, ar y ffordd i'r ysgol ac o'r ysgol.**

Os bydd oedolyn yn dyst i weithred o fwlio, dylent sicrhau bod y peth yn cael ei gofnodi.

- 5.4 Os bydd yr athrawon yn dod i sylweddoli bod bwlio yn digwydd rhwng aelodau o'r dosbarth, yna byddant yn delio â'r mater yn syth. Byddwn yn cosbi'r un sy'n gweithredu'r bwlio, ac yn cynghori a chefnogi'r un sy'n dioddef o fwlio. Rydyn ni'n treulio amser gyda'r un sy'n gweithredu'r bwlio: rydyn ni'n esbonio bod yr ymddygiad yn anghywir, ac rydyn ni'n ceisio eu helpu i newid eu hymddygiad er gwell. Os yw plentyn yn parhau i fwlio plant eraill, rydyn ni'n hysbysu'r pennaeth a'r cyd-lynydd anghenion arbennig. Rydyn ni'n gwahodd y rheini i'r ysgol er mwyn trafod y mater. Mewn achosion eithafol, er enghraifft pan fydd y trafodaethau wedi bod yn aflwyddiannus, bydd y pennaeth yn cysylltu gydag asiantaethau allanol, er enghraifft y gwasanaethau cymdeithasol.
  - 5.5 Mae'r athrawon yn mynychu hyfforddiant er mwyn eu galluogi i allu delio gydag achosion o fwlio a rheoli ymddygiad plant, a chedwir ystod o adnoddau perthnasol yn yr ystafell adnoddau, gan y cyd-lynydd Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r cyd-lynydd Amddiffyn Plant.
  - 5.6 Mae'r athrawon yn ein hysgol yn ymdrechu i gynorthwyo pob disgybl a chreu ymdeimlad o ymddiriedaeth a pharch tuag at bawb. Wrth ganmol, gwobrwyo a dathlu llwyddiant plant, rydyn ni'n gobeithio y byddwn yn atal achosion o fwlio.
- 6 Rôl y rheini
- 6.1 Mae rôl y rheini yn bwysig er mwyn annog eu plant i beidio bwlio nac ymddwyn mewn ffordd sy'n bygwth eraill. Dylent fod yn ddygn wrth geisio sylwi ar arwyddion o fwlio.
  - 6.2 Os bydd rheini'n gofidio bod eu plentyn yn dioddef o fwlio, neu'n amau bod eu plentyn yn bwlio eraill, dylent hysbysu'r athro/athrawes dosbarth yn syth.
  - 6.3 Os oes gweithred o fwlio yn digwydd, dylai'r rhieni a'r staff drefnu amserlen fel bod amser digonol i ymchwilio i'r mater a delio'n effeithiol gyda'r problemau, ac fel bo'r rhieni yn deall pryd y gallan nhw ddisgwyl cael ymateb.
  - 6.4 Dylai rhieni'r plentyn sy'n cael ei amau o weithredu'r bwlio gael rhan gadarnhaol yn y strategaethau er mwyn datrys y mater. Mae cyfrifoldeb ar y rhieni i gefnogi polisi gwrth-fwlio yr ysgol, ac annog eu plant yn weithredol i fod yn aelodau cadarnhaol o'r ysgol.

- 6.5 Dylai rhieni fod yn ymwybodol y gallant drafod eu gofidiau gyda staff yr ysgol eto os ydynt yn teimlo bod y digwyddiadau o fwlio yn parhau.
- 6.6 Dylai rhieni gael gwybod y gallant wneud cŵyn ysgrifenedig swyddogol i'r pennaeth os nad ydynt yn fodlon â'r ffordd y mae'r mater yn cael ei ddelio. Ar ôl i'r pennaeth ymchwilio i'r peth, os ydynt yn parhau i fod yn anhapus, gallant ysgrifennu at Gadeirydd y Corff Llywodraethol er mwyn gofyn iddynt adolygu'r mater yn swyddogol.
- 6.7 Bydd y Gwasanaeth Lles Addysgiadol (EWS) yn cefnogi disgyblion a rhieni, gan sicrhau eu bod yn derbyn cyngor ac arweiniad i'w cynorthwyo i ddelio â phlant sy'n bwlio a phlant sy'n dioddef o fwlio.

7 Rôl y disgyblion

- 7.1 Anogir y disgyblion i ddweud wrth rywun neu rywrai y maent yn ymddiried ynddynt os ydyn nhw'n cael eu bwlio, ac os yw'r bwlio yn parhau, rhaid iddynt barhau i adael i bobl wybod.
- 7.2 Rydym yn gwahodd y disgyblion i ddweud eu barn nhw am amrywiaeth o faterion ysgol, yn cynnwys bwlio, yn yr holiadur blynyddol i ddisgyblion.
- 7.3 Mae ein Cyngor Ysgol wedi datblygu ei côd gwrth-fwlio ei hunan.

8 Monitora ac adolygu

- 8.1 Mae'r polisi hwn yn cael ei fonitora o ddydd i ddydd gan y pennaeth. Bydd yn adrodd yn ôl i'r lywodraethwyr ar effeithiolrwydd y polisi yn ôl y gofyn.
- 8.2 Cyfrifoldeb y corff llywodraethol yw'r polisi gwrth-fwlio a byddant yn adolygu ei effeithiolrwydd yn flynyddol. Byddant yn archwilio'r llyfr cofnod gwrth-fwlio, ac yn trafod y mater gyda'r pennaeth. Mae'r llywodraethwyr yn dadansoddi'r wybodaeth yn ôl rhyw, oed a grwpiau ethnig y plant sy'n rhan o'r achosion o fwlio.

Pennaeth:-

Cadeirydd y Corff Llywodraethol:-

Adnoddau ar gyfer rhieni a theuluoedd ar fwlio:

ALEXANDER, J. **Your child bullying: Practical and easy to follow advice.** Element Books, 1998.

ELLIOTT, M. **101 Ways to deal with bullying - A guide for parents.** Hodder a Stoughton, 1997.

KIDSCAPE. **Keeping safe: A practical guide to talking with children.** Kidscape, 2 Grosvenor Gardens, London SW1W ODH, 1990.

LAWSON, S. **Helping children cope with bullying.** Sheldon Press, 1994.

LINDENFIELD, G. **Confident children: A parents' guide to helping children feel good.** Thorsens, 1994

MELLOR A. **Bullying and how to fight it: A guide for families.** Scottish Council for Research in Education, 15 St John Street, Edinburgh EH5 5JR, 1993

PEARCE J. **Fighting, teasing and bullying: Simple and effective ways to help your child.** Wellingborough: Thorsons, 1989

TRAIN, A. **The bullying problem: How to deal with difficult children.** Condor Book, Souvenir Press, 1995.

Sefydliadau a allai helpu:

Advisory Centre for Education, IC Aberdeen Studios, 22 Highbury Grove, London N5 2DQ.

Ffôn: 0207 704 9822 Llinell gymorth: 0207 354 8321 (Llun-Gwener 2-5 pm).
Llinell gymorth i rieni ar faterion sy'n ymwneud ag ysgolion.

Anti Bullying Campaign, 185 Tower Bridge Road, London SE1 2UF.
Ffôn: 0207 378 1446 (9.30 am - 5.00 pm).
Llinell gyngor i rieni a phlant.

Childline, Royal Mail Building, Studd Street, London, N1 OQW
Ffôn: 0207 239 1000 Ffacs: 0207 239 1001
Yn ogystal â'r llinell gymorth genedlaethol i blant, mae taflen ar gael i rieni:
Bullying - What can parents do? a thaflen i blant: *Bullying and how to beat it.*

Children's Legal Centre, Ff: 01206 873 820
(Llun-Gwener 10 am - 12.30 pm a 2 pm - 4.30 pm).
Cyhoeddiadau a llinellau cyngor di-dâl ar faterion cyfreithiol.

Circles Network, Parnwell House, 160 Pennywell Road, Upper Easton, Bristol
BS5 OTX Ffôn: 0117 939 3917
Yn cefnogi gweithgareddau Clychoedd Ffrindiau.

Kidscape, 2 Grosvenor Gardens, London SW1W ODH.
Ffôn: 0207 730 3300 Ffacs: 0207 730 7081
Amrywiaeth eang o gyhoeddiadau ar gyfer pobl ifanc, rhieni ac athrawon.
Cynghorydd bwlio ar gael o ddydd Llun i ddydd Gwener, 10-4.

Parentline Plus, 520 Highgate Studios, 53-79 Highgate Road, Kentish Town,
London NW5 1TL. Ffôn: 0808 800 2222.
Llinell gymorth genedlaethol i rieni (Llun-Gwener 9-9; Sadwrn 9.30-5; Sul 10-3).

Uned Wrth-Fwlio, Athrofa Prifysgol Cymru, Caerdydd, Ffôn: 029 20 416781
(Llun-lau 08.30 am-12.30pm a 2.00 pm-5.00pm- dydd Gwener 08.30-12.30pm a
2.00pm-4.30pm)